

Social Work & Education

©SW&E, 2016

Nadiia Horishna,
*Ph.D., Associate professor of Social
Pedagogy and Social Work
Department, Ternopil Volodymyr
Hnatyuk National Pedagogical
University,
Ternopil, Ukraine*
nadiahorishna@yahoo.com

Надія Горішна,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної
педагогіки і соціальної роботи,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*
nadiahorishna@yahoo.com

ORCIDiD: 0000-0002-9724-7098

Article history:

Received: January, 2016

1st Revision: March, 2016

Accepted: May, 2016

Horishna, N. (2016). Сучасні тенденції модернізації підготовки соціальних працівників, *Social Work and Education*, Vol. 3, No. 1., pp. 6-13.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

АНОТАЦІЯ. Глобалізаційні процеси, що відбуваються сьогодні у світі, значно розширюють сфери та завдання соціальної роботи як професії. Соціальні працівники стикаються з глобальними викликами, такими як міжнародна міграція, міжнародне усиновлення, торгівля людьми, транскордонна злочинність тощо. В умовах ускладнення цілей, змісту та функцій соціальної роботи, модернізація підготовки соціальних працівників є актуальною не лише в країнах, де соціальна освіта є новою сферою професійної підготовки, але й у тих, де вона має давні традиції. Метою статті є здійснити аналіз сучасних тенденцій модернізації професійної підготовки соціальних працівників у контексті глобальних викликів, що постають перед професією.

Аналіз наукових публікацій, пов'язаних із темою дослідження, дозволив визначити, що основними тенденціями модернізації підготовки соціальних працівників є: децентралізація управління вищою освітою, уніфікація змісту підготовки соціальних працівників, впровадження технології дистанційної освіти, посилення міждисциплінарної взаємодії, інтернаціоналізація освіти. Розуміння та дотримання світових тенденцій модернізації підготовки соціальних працівників з урахуванням історичних, соціально-економічних та культурних факторів їх формування є важливим не лише з точки зору підвищення якості соціальної освіти, а й у контексті реформування всієї системи вищої освіти України та її інтеграції в європейський та світовий освітній простір.

Ключові слова: соціальна робота; підготовка соціальних працівників; освіта у галузі соціальної роботи; глобалізація; тенденції модернізації професійної підготовки соціальних працівників.

Вступ

Поглиблення глобалізаційних процесів в усіх сферах суспільного життя призводить до того, що багато проблем, які нещодавно були внутрішніми, все частіше набувають міжнародного характеру: зростання рівня бідності та міграційних процесів, соціальне розшарування суспільства, погіршення демографічної ситуації, поширення деструктивних форм прояву девіацій тощо. Сьогодні фахівці різних галузей, у тому числі і соціальної роботи, говорять про необхідність формування та реалізації глобальних підходів щодо соціального розвитку та подолання складних соціальних проблем сучасності. Очевидно також, що неможливо ефективно вирішувати на регіональному та локальному рівнях проблеми, причини яких криються у глобальних процесах. Необхідність відповідати вимогам часу і потребам суспільства у реалізації нових завдань професійної діяльності, вимагає принципових змін у підготовці соціальних працівників. Діючи на основі чіткої системи цінностей соціальної справедливості і прав людини, вони повинні знати як і вміти діяти і локально, і глобально. Сьогодні у багатьох країнах світу відбуваються реформаційні процеси у підготовці фахівців соціальної роботи, врахування яких є актуальним не лише для вдосконалення професійної підготовки відповідних фахівців, але й у контексті реформування всієї системи вищої освіти України та її інтеграції у європейський та світовий освітній простір.

Аналіз останніх публікацій

Питання підготовки соціальних працівників розглядаються у наукових дослідженнях у контексті аналізу окремих глобальних проблем сучасності, таких як зростання соціальної нерівності, поляризації та соціального виключення у суспільстві (Семигіна, 2013; Castells, 2001), масових переміщень населення та міграції (Fook, 2002), тероризму (Sweifach, Heft LaPorte, & Linzer, 2010), порушення прав людини (Ife, 2001). Важливе значення для нашого дослідження мають праці, у яких висвітлюються особливості реформування систем підготовки соціальних працівників у різних країнах, зокрема у Великобританії (Croisdale-Appleby, 2014; Narey, 2014), Канади (Westhues, Lafrance, & Schmidt, 2001), США (Bailey, 2015; Lee, 2008), Німеччини (Frampton, 2013), а також праці, присвячені порівняльному аналізу спільного і відмінного у реформах систем підготовки різних країн: Великобританії та Іспанії (Sims, 2006), США і Канади (Edwards, Shera, Nelson Reid, & York, 2006), Скандинавських країн (Поліщук, 2014).

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій модернізації професійної підготовки соціальних працівників у контексті глобальних викликів, що постають перед професією.

Виклад основного матеріалу

Перші заклади з підготовки соціальних працівників в кінці XIX ст. у Великій Британії, Нідерландах, Німеччині і США були відкриті. Протягом XX ст. навчання соціальній роботі впроваджувалось у багатьох країнах Європи, Азії, Африки, Латинської Америки, Австралії та Середнього Сходу. Розвиток соціальної освіти пройшов шлях від навчання на робочому місці до формування

різнорівневих систем професійної підготовки. Становлення професійної підготовки відбувалося одночасно з розробкою теоретичних основ соціальної роботи та осмислення сутності соціальної освіти, принципів, змісту і технологій її реалізації. Пройшовши більш ніж сторічний період становлення системи підготовки фахівців соціальної роботи продовжують розвиватися і вдосконалюватися, реагуючи на виклики, які постають перед професією.

У контексті сучасних глобалізаційних процесів, які призводять до формування нової парадигми суспільного розвитку, принципово змінюється характер та специфіка діяльності фахівців соціальної роботи. У 2012 р. Міжнародна федерація соціальних працівників, Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи та Міжнародна рада з питань соціального добробуту оприлюднили документ «Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій». Головна ідея цього документу полягала у «просуванні нового світового порядку, який зробить реальністю повагу до прав людини та її гідності, а також призведе до появи іншої структури відносин між людьми» (Jones & Truell, 2012).

Про зміну професійного дискурсу у соціальній роботі свідчить нове розуміння місії, завдань і цінностей професії. У 2014 р. на світовому конгресі із соціальної роботи, який проходив у Мельбурні (Австралія) було ухвалене нове визначення соціальної роботи: «соціальна робота – це заснована на практиці професія та академічна дисципліна, яка спрямована на сприяння соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце у соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності і поваги до різноманітності. Підкріплена теоріями соціальної роботи, соціальними і гуманітарними науками, а також місцевими знаннями соціальна робота залучає людей і структури для вирішення життєвих проблем та підвищення добробуту (International Federation of Social Workers, 2014). Глобалізаційні процеси, що мають місце у сучасному світі, поклали край майже столітній дискусії серед теоретиків і практиків соціальної роботи щодо пріоритетності її завдань: надання допомоги найбільш вразливим категоріям населення чи покращення рівня життя всього суспільства через здійснення соціальних перетворень. Сучасне визначення соціальної роботи поєднує обидва підходи, надаючи пріоритетність другому.

Ускладнення причин і характеру соціальних проблем, на вирішення яких спрямовують свої зусилля фахівці соціальної роботи, призвело не лише до перегляду розуміння місії професії, але й до реформ у системі підготовки соціальних працівників у різних країнах. Очевидно, що для того, аби задовольняти новим вимогам професії – сприяти соціальному розвитку, розробляти та впроваджувати соціальні реформи, ефективно долати нові виклики, – фахівці соціальної роботи повинні володіти відповідними знаннями і вміннями. Про необхідність опиратися на професійні навички соціальних працівників щодо вироблення прагматичних рішень для досягнення стійких результатів у розв'язанні індивідуальних та глобальних соціальних проблем

йдеться й у «Світових пріоритетах соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій» (Jones & Truell, 2012).

У багатьох країнах світу сьогодні відбуваються процеси модернізації систем професійної підготовки соціальних працівників з метою підвищення їх якості. У кожній країні вони мають свою специфіку, зумовлену національним контекстом, проте можна відзначити і певні спільні тенденції. Як зазначає І. Іванюк, хід і характер освітніх реформ в різних країнах стають всі більш схожими. Іншими словами, всесвітні тенденції процесів реформ стають очевидними (Іванюк, 2006, р. 80).

Однією з провідних тенденцій реформування є децентралізація управління вищою освітою, що проявляється у делегуванні повноважень безпосередньо закладам вищої освіти. У багатьох зарубіжних країнах (зокрема у Великобританії, Франції, Німеччині) це призвело до того, що підготовка соціальних працівників має суттєві відмінності у рамках різних спеціальностей. Існує велика ймовірність того, що окремі спеціалізації спеціальності «Соціальна робота» (наприклад, клінічна соціальна робота, охорона дитинства, організація громади тощо) можуть виокремитися у самостійні професії, настільки мало спільного вони мають між собою у структурі і змісті підготовки фахівців. Сьогодні існує потреба у тому, щоб певним чином уніфікувати підготовку фахівців. У відповідь на цю потребу Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи (IASSW) та Міжнародною асоціацією соціальних працівників (IFSW) у 2004 р. були розроблені і затверджені «Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників». Їх метою є впровадження єдиних підходів до підготовки фахівців, її стандартизації у різних культурних, релігійних та етнічних контекстах. «Глобальні стандарти» є керівництвом для міжнародних програм підготовки соціальних працівників у країнах Західної Європи і США; для навчальних закладів з країн Східної Європи, Африки, Азії і Китаю вони слугують певним орієнтиром щодо «ключових знань, процесу, цінностей і вмінь соціальних працівників» (Grey & Webb, 2008).

Уніфікація змісту підготовки соціальних працівників відбувається не лише під зовнішніх впливом. Вона зумовлена перш за все внутрішніми чинниками – соціальним контекстом практики та характером проблем, з якими доводиться стикатися соціальним працівникам. У навчальні плани шкіл соціальної роботи у різних країнах включають курси, тематика яких відображає нові реалії суспільного життя, такі як тероризм, міжнаціональні конфлікти, природні катастрофи тощо.

Модернізація підготовки соціальних працівників стосується не тільки її змісту, але й технологій його реалізації. Впровадження технологій дистанційної освіти у підготовку соціальних працівників відображає одну із найважливіших тенденцій у світовому інформаційному суспільстві – широке розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій. Якщо у пошукову систему Google ввести терміни «дистанційна освіта» та «соціальна робота», 50 % отриманих результатів стосуватимуться таких країн як Канада, Австралія, Великобританія, Німеччина та ін., решта 50% – США. Результати дослідження, проведеного у США 2006 році засвідчили, що технології дистанційного навчання

використовувала кожна четверта програма підготовки бакалаврів і кожна друга – магістрів (Vernon, Pierce, Pittman-Munke, & Adkins, 2009). На сьогодні ця країна є лідером у сфері дистанційної освіти у соціальній роботі, проте пропозиції щодо можливостей здобуття освіти з допомогою інформаційно-комунікативних технологій в інших країнах збільшуються з кожним днем.

Розширення сфер, ускладнення змісту і характеру професійної діяльності соціальних працівників позначились і на посиленні міждисциплінарної взаємодії. Яскравим свідченням цієї тенденції є впровадження програм подвійних спеціальностей. Такі програми пропонують навчання для здобуття двох спеціальностей на тому самому або ж різних освітньо-кваліфікаційних рівнях, але з різних галузей знань, наприклад, магістра соціальної роботи і магістра громадського здоров'я, ступеня магістра із соціальної роботи та бакалавра з права (Горішна & Слозанська, 2016, с. 98). Поєднання підготовки із соціальної роботи з іншими галузями знань практикується у різних країнах світу, зокрема у США, Великобританії, Австралії. Заклади вищої освіти ініціюють впровадження програм подвійних спеціальностей між факультетами і школами з метою сприяння академічній колегіальності та реалізації міждисциплінарної співпраці. Така тенденція відповідає також вимогам практики соціальної роботи та потребам сучасного ринку праці у фахівцях, чії компетенції можуть використовуватись у декількох секторах.

З глобалізацією тісно пов'язана тенденція інтернаціоналізації освіти. Власне завдяки міжнародному співробітництву відбулося поширення соціальної роботи як професії в різних країнах ще задовго до активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів. В останні десятиліття рівень міжнародної співпраці у сфері соціальної роботи і соціальної освіти суттєво зростає: розширюються можливості обміну досвідом роботи через участь у спільних проектах, конференціях, симпозіумах, стажуваннях. Значний внесок у розвиток міжнародного співробітництва у сфері соціальної освіти робить Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи. Її членами є понад 500 соціальних навчальних закладів і асоціацій соціальних шкіл з 70 країн світу. Їй надано статус консультативного органу від ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Ради Європи та Організації американських держав (International Association of Schools of Social Work, 2016). Асоціація спряє розширенню співробітництва між навчальними закладами різних країн, ініціюючи відкриття міжнародних освітніх програм із соціальної роботи, міжнародних науково-дослідницьких проектів, програм академічної мобільності студентів і викладачів, впровадження міжнародної проблематики у навчальні курси, інтеграція міжнародної складової в національні наукові дослідження.

Висновки

Здійснений аналіз основних тенденцій модернізації соціальної освіти за рубежом дає підстави для формулювання наступних висновків.

Глобалізаційні процеси, які відбуваються сьогодні у світі, значно розширюють сфери і завдання соціальної роботи як професії. Соціальні працівники все частіше зустрічаються з глобальними викликами, такими як

міжнародна міграція, міжнародне всиновлення, торгівля людьми, транскордонна злочинність та ін. В умовах ускладнення цілей, змісту та функцій соціальної роботи модернізація систем підготовки соціальних працівників є актуальною не лише у країнах, де соціальна освіта є новим напрямком професійної підготовки, але й у розвинутих країнах світу, де вже сформувалися національні моделі підготовки фахівців для соціальної сфери.

Основними тенденціями модернізації підготовки соціальних працівників є децентралізація управління вищою освітою, уніфікація змісту підготовки соціальних працівників, впровадження технологій дистанційної освіти, посилення міждисциплінарної взаємодії, інтернаціоналізація освіти. Вивчення та врахування світових тенденцій модернізації підготовки соціальних працівників, враховуючи при цьому історичні, соціально-економічні та культурні чинники їх формування, є важливим не лише з точки зору підвищення якості соціальної освіти, але й у контексті реформування всієї системи вищої освіти та її інтеграції у європейський та світовий освітній простір.

Література

- Горішна, Н. М., & Слозанська, Г. І. (2016). Програми подвійних спеціальностей у сфері соціальної роботи: аналіз досвіду США та Великобританії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія «Педагогіка. Соціальна робота»* 1(38), 97-100.
- Іванюк, І. В. (2006). *Освітня політика*. Київ: Таксон.
- Поліщук, В. А. (2014). Професійна підготовка соціальних працівників у освітніх системах Скандинавських країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, (34), 144-146.
- Семигіна, Т. (2013). Глобальні пріоритети соціального розвитку: імперативи для політики і практики. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, (Vol. 149), 57-62.
- Bailey, J. D. (2015). Social Work In The US: Workforce & Education. *Agora Psycho-Pragmatica*, 9(2), 43-48.
- Castells, M. (2001). *Challenges of Globalisation: South African Debates with Manuel Castells* (Vol. 4). Pearson South Africa.
- Croisdale-Appleby, D. (2014). Re-visioning social work education. *An independent review. London: Department of Health*.
- Edwards, R. L., Shera, W., Nelson Reid, P., & York, R. (2006). Social work practice and education in the US and Canada. *Social Work Education*, 25(1), 28-38.
- Fook, J. (2002). *Social work: Critical theory and practice*. Sage.
- Frampton, M. (2013). *Fachenglisch für die Soziale Arbeit*. Beltz Juventa.
- Grey, M., & Webb, S. (2008). Global “double” standarts in social work: A critical analysis”. Retrieved October 20, 2015, from https://www.researchgate.net/publication/248920653_The_Myth_of_Global_Social_Work_Double_Standards_and_the_Local-Global_Divide.

- Ife, J. (2001). Local and global practice: Relocating social work as a human rights profession in the new global order. *European Journal of Social Work*, 4(1), 5-15.
- International Association of Schools of Social Work, (2016). *About IASSW*. Retrieved September 12, 2015, from <https://www.iassw-aiets.org/about-iassw/>.
- International Federation of Social Workers, (2014). *Global definition of social work*. Retrieved September 14, 2015, from <https://www.ifsw.org/global-definition-of-social-work/>
- Lee, D. (2008). Social work education in the United States: New trends and Issues. *Unpublished manuscript*. Retrieved October 20, 2015, from http://gpsw.doshisha.ac.jp/pdf/s_081213a2.pdf.
- Narey, M. (2014). Making the education of social workers consistently effective. *London: Department for Education*. Retrieved October 20, 2015, from <https://www.gov.uk/government/publications/making-the-education-of-social-workers-consistently-effective>.
- Sims, D. (2006). Social Work Education in England and Spain: a Comparison of Contemporary Developments. *Educate*~, 3(1), 60-71.
- Sweifach, J., Heft LaPorte, H., & Linzer, N. (2010). Social work responses to terrorism: Balancing ethics and responsibility. *International Social Work*, 53(6), 822-835.
- Jones, D. N., & Truell, R. (2012). The global agenda for social work and social development: A place to link together and be effective in a globalized world. *International Social Work*, 55(4), 454-472.
- Vernon, R., Vakalahi, H., Pierce, D., Pittman-Munke, P., & Adkins, L. F. (2009). Distance education programs in social work: Current and emerging trends. *Journal of Social Work Education*, 45(2), 263-276.
- Westhues, A., Lafrance, J., & Schmidt, G. (2001). A SWOT analysis of social work education in Canada. *Social Work Education*, 20(1), 35-56.

CURRENT TRENDS OF MODERNIZATION OF SOCIAL WORKERS' TRAINING

Nadiia Horishna, Ph.D., Associate professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine
nadiahorishna@yahoo.com

Abstract. *The globalization processes that are taking place in the world today significantly expand the spheres and tasks of social work as a profession. Social workers are increasingly facing global challenges such as international migration, international adoption, human trafficking, cross-border crime, etc. In the complexity of goals, content, and functions of social work, modernization of social workers training is relevant not only in countries where social education is a new area of professional training but also in the developed world, where the national models of social work education have already been formed. The purpose of the article is to analyze the current trends of modernization of social workers' professional training in the context of global challenges facing the profession.*

Analytical and synthetic analysis of scientific publications related to the research topic made it possible to determine that the main trends of modernization of training of social workers are: decentralization of higher education management, the unification of the content of social workers training, the introduction of distance education technologies, strengthening of interdisciplinary interaction, internationalization of education. Understanding and observing the world trends of modernization of social workers training, taking into account the historical, socio-economic and cultural factors of their formation, is important not only in terms of improving the quality of social education, but also in the context of reforming the entire system of higher education and its integration into the European and world educational space.

Key words: *social work; social work training; social work education; globalization; trends of social workers' professional training modernization.*